

Галина ЛУКАШ,
д. філол. наук, доцент
Донецький національний університет

ТЕКСТОВА СТРАТЕГІЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ ПОЕЗІЙ ЗБІРКИ В. СТУСА «ПАЛІМПСЕСТИ» У СЕМІОТИЧНОМУ АСПЕКТІ

Стаття присвячена проблемі інтертекстуальності літературного тексту (на прикладі поезій збірки «Палімпсести» В. Стуса). Представлено аналіз поняття інтертекстуальності крізь призму семіотики культури. Особливу увагу звернено на різні рівні інтертекстуальності, виявлені в літературному тексті. Запропоновано підходи до семіотичного аналізу інтертекстуальності.

Ключові слова: текст, інтертекстуальність, інтертекстема, семіотика, маркування.

Осмилення інтертекстуальної природи тексту почалося в 60-ті роки ХХ ст. і досі не втрачає своєї актуальності. Головними в інтертекстуальному дискурсі залишаються імена М. Бахтіна і Ю. Крістевої. Теорія інтертекстуальності також пов'язана з іменами французьких дослідників другої половини ХХ ст. – Р. Барта, Ж. Женетта, М. Ріффатера, Л. Женні та ін. На сьогодні найпоширенішою залишається концепція, за якою інтертекстуальний аналіз зводиться до пошуків нашарувань різних запозичень у тексті. У дещо звуженому розумінні інтертекстуальність трактують як взаємодію різних видів внутрішньотекстових дискурсів (оповідача про дискурс персонажів; дискурс одного персонажа про іншого та ін.) [2; 3; 7; 8]. Подібне критичне сприйняття і відповідну наукову трансформацію теорії міжтекстових взаємодій П. Іванишин бачить в українському літературознавстві, зокрема в дослідженнях Т. Белімової, Т. Кулінич, О. Левченко, С. Негодяєвої, Т. Николюк, С. Олійник, Т. Пашняк, Л. Статкевич, К. Усачової, М. Шаповал та ін. [5; 6]. Так, скажімо, Наталя Корабльова пише про інтертекстуальність літературного твору, а не тексту [7], а Мар'яна Шаповал у своїй докторській дисертації «Стратегії інтертекстуальності та гра свідомостей у сучасній українській драмі» [12] критикує постструктуральну концепцію, пропонуючи натомість власну, цілком

результативну, робочу теорію – «розглядати це явище і з боку автора, і з боку читача» [12, 5].

Отже, сучасне розуміння інтертекстуальності представлено кількома теоретичними підходами. Ярослава Швець серед них умовно виділяє три групи: 1) прагматичну, яка об'єднує всі моделі інтертекстуальності, що походять від ідей Ф. де Соссюра; 2) діалогічну, що охоплює моделі, пов'язані з бахтінською традицією; 3) еволюційну, яка випрацьовує ідеї Празької семіотичної школи та школи Ж. Женетта [14]. У роботах Я. Швець, на нашу думку, подано найдокладнішу характеристику сучасної типології інтертекстуальності. Вона навіть звертає увагу на метафоричні парафрази, якими дослідники прагнуть образно передати семантику взаємозв'язку текстів і явищ у світовому культурному просторі. Так, калейдоскопічність текстуального світу Р. Барт описує як своєрідну «ехо-камеру» (як нам видається, вдалішим буде переклад «камеру-відлуння»), М. Ріффатер – як «ансамбль пресупозицій інших текстів», Ю. Крістева – як «мозаїку цитацій», Ж. Женетт – як «палімсест», Ю. Лотман – як «вмонтовані уламки інших текстів».

Ще більше ґрунтовні й давніші осмислення явища інтертекстуальності П. Іванишин спостерігає в польській та російській літературознавчих науках [5; 6]. Так, він аналізує позицію Міхала Гловінського, яку зводить до розуміння інтертекстуальності лише як форми літературної традиції; Зофії Мітосек, що виділяє дві концепції інтертекстуальності: глобальну (неусвідомлену) та обмежену (свідому).

Російський дослідник Михайло Тростников, як і польські автори, звертається до поняття твору і пропонує розглядати теорію інтертексту в трьох основних аспектах: 1) пряме запозичення, цитування, включення в поетичний текст висловлювання, що належить іншому авторові; 2) запозичення образу, певний натяк на образний лад іншого твору; 3) запозичення ідеї, світопоглядання, способу і принципу відображення світу [10, 565].

У семіотиці особливої ваги набули ідеї М. Ріффатера. Він подає категорію інтертекстуальності на основі семіотичного трикутника Г. Фреге. Вершини цього трикутника відповідають тексту, інтертексту, інтерпретанті. Саме завдяки інтерпретанті текст та інтертекст перетинаються. На думку М. Ріффатера, це дозволяє говорити, що текст та інтертекст не пов'язані між собою як «донор» і

«реципієнт», а їх відношення не зводяться до примітивних уявлень «запозичень» і «впливів» [14].

Серед ключових теоретичних проблем інтертекстуальності, яка цікавила багатьох вчених, перебуває питання її типології. Так, на сьогодні зберігає актуальність «п'ятірна» класифікація міжтекстових зв'язків Ж. Женетта, яку він запропонував у книзі «Палімпсести: література у другому ступені». Класифікація Г.Денисової у ракурсі семіотики позначена зверненням до поняття ситуації. Вона виділяє інтертекст-стереотип та «цитати з життя» [4, 71]. На її думку, їх варто описувати, оскільки подібну до «чужого слова» роль у стильотворенні відіграють відсилання до стереотипних ситуацій. Керуючись цим, вона пропонує «розглядати як інтертекст будь-який знак цитованої культури і будь-яке відтворення фраз із наявних у мові дискурсів» [4, 75].

Інше важливе теоретичне питання – види включень інших текстів – дослідниками інтерпретуються по-різному. Їх називають інтертекстами, маркерами інтертекстуальності, засобами вираження прецедентності, слідами чужого тексту, інтертекстуальними покликаннями тощо.

Окреме місце серед інтертекстуальних елементів посідають запозичення з інших семіотичних систем, які ще називають інтермедіальними вкрапленнями, а міжтекстові зв'язки такого типу – інтермедіальністю.

Підсумовуючи, зазначимо, що на сучасному етапі розвитку науки дослідники розуміють інтертекстуальність як безупинний процес взаємодії текстів та світоглядів у загальному просторі світової культури.

Мета нашої статті – звернутися до поняття інтертекстуальності в аспекті семіотики й розглянути літературний текст як знакову систему, яка, по-перше, матеріалізує авторський художній твір, по-друге, є базою появи художнього твору реципієнта (читача), акцентуючи увагу на тому, що обидва зумовлені загальною культурною пам'яттю. Літературний твір тоді постає як системне багатовимірне явище культури – ідеальне образне утворення, що існує в уяві автора або читача і є носієм ідейно-естетичної інформації та культурної пам'яті.

Матеріалом для статті стали поезії В. Стуса зі збірки «Палімпсести». Сама назва збірки сприяє тлумаченню тексту як

нашарувань різного типу. Аналогія із палімпсестом просто містично виринає різними паралелями в дослідженнях текстових взаємодій досить часто (достатньо пригадати Жерара Женетта). Творчість В. Стуса, поета, добре знайомого зі світовою літературою і мистецтвом, поета-ерудита, мислителя, – багатий матеріал для аналізу використання різних текстових вкраплень. Як зазначає Л.І. Біловус, головна перевага застосування теорії інтертекстуальності полягає в тому, що вона дає змогу виявити конкретні форми діалогу В. Стуса із зарубіжними та національною культурами – «модифікацій чужого слова» (ремінісценцій, алюзій, рамкових компонентів); слідів «поетичної пам'яті» на різних рівнях тексту (ідейно-тематичному, образному, композиційному, ритміко-інтонаційному) як механізму новаторства на ґрунті літературної традиції [3, 4]. Крім того, теорія інтертекстуальності, звернена до конкретних поетичних текстів В. Стуса, на її думку, дала можливість виявити генезис та приховану семантику аналізованих текстів, визначити авторську позицію щодо тих «чужих голосів», які брали участь у діалозі. Ця теорія, з одного боку, унаочнює тезу, що «в історії нічого не повторюється, але не тому, що нічого не зникає, а тому, що все видозмінюється» (Б.Ейхенбаум), а, з іншого боку, увиразнює основу розуміння специфічності, конкретних «механізмів» новизни в літературі [3, 5].

Поезії збірки «Палімпсести» становлять вдячний матеріал для семіотичного аналізу інтертекстуальності ще й тому, що в культурології поняття палімпсесту пов'язане із розумінням часу в культурі. Так, О. Шевнюк пояснює, що принцип палімпсесту означає орієнтацію на час предків, час минулого, яке здавалося зразком, «острівним часом» гармонії та сталості [13, 107].

Л.І. Біловус виявляє в поезіях В. Стуса ремінісценції, алюзії, рамкові компоненти як типи звучання «чужого слова». Нею детально проаналізовано формотворчі ритміко-синтаксичні ремінісценції, ремінісценції-ідеї, образи, композиції тощо. Підкреслено, що композиційно-творчий тип ремінісценцій у чистому вигляді виявлено саме при розгляді збірки «Палімпсести», оскільки вона становить суцільну поетичну сув'язь-сповідь. Подібна композицію формування збірки помічено у творчості І. Франка, Є. Маланюка та Ю. Липи. За класифікацією Ж. Женетта це метатекстуальність, що подібна до гіпертекстуальності, де новий текст (гіпертекст) також орієнтується

на текст-попередник (гіпотекст), але за відсутності модусу коментування [3, 5].

Долучаючись до аналізу інтертекстуальності в дискурсі цієї збірки, дещо розширимо типи інтертекстуальності. Так, нас привабила поезія «За Р. Крентом». Зазначимо, що у В. Стуса рідко трапляються назви поезій. У збірці «Палімпсести» є лише кілька заголовків. Сам В. Стус не пояснював причину відсутності назв. Можна припустити, що в тих умовах важливо було зберегти сам текст, тому на заголовки не вважали і твір називався за першим рядком. Заголовок – це своєрідний вхід у текст. За теорією інтертекстуальності, це його рамковий компонент. У збірці «Палімпсести» знаковими інтертекстемами є назви «До Самовидця» і «За Р. Крентом», в яких засобами вираження інтертекстуальності виступають прецедентні імена.

Рокуелл Кент – американський художник, письменник. Головна тема його творчості – Людина і Дика природа у Всесвіті. На картинах, літографіях, гравюрах на дереві він частіше за все відображав суворі пейзажі, грандіозні явища природи. І поезія В. Стуса – про *сопки давні, біль, утрати, стару людину і життя, обірване кручею...* Вид такої інтертекстуальності – образотворча інтермедіальність. Вона пізніше проєктується в метафорі – *О чорна графіка гори...*[9]. В іншій поезії прочитується звернення до шедеврів живопису епохи Відродження: *Ще ж на тебе не встигла надивитись жона: Д[онна] Л[ітта] застигла в синій проїмі вікна.*

Ще один приклад. За канонічними деталями народних картин «козацьких мамаїв» (*бандура в руках; кінь; дуб – образ світового дерева; кварта оковитої; крук; люлька; шаблюка; пістоль і довгий спис*) вгадуємо у поезії «Сиджу надвечір – при багатті» опис козака Мамає, з яким асоціює себе ліричний герой поезії. Так само виявом інтермедіальності можна вважати опис такої ситуації: *Стікає сонця жар по зелен-листя. Лунає Шостаковича романс. У цьому разі йдеться про мистецьку інтермедіальність як один із типів семіотичної інтертекстуальності.*

Досить поширеними в поезіях збірки є історичні посилання. Усвідомлюючи культуру як текст, а літературний твір – як твір мистецтва, вважаємо поезії В. Стуса діалогами з текстами історії. Його тексти постають таким чином частиною ширшого культурного континууму – інтертекстом. Р. Барт підкреслював: «Кожний текст є

інтертекстом; інші тексти присутні в ньому на різних рівнях у більш-менш пізнаваних формах: тексти попередньої культури і культури навколо них... Уривки культурних кодів, формул, ритмічних структур, фрагменти соціальних ідіом тощо – всі вони поглинуті текстом і перемішані в ньому, оскільки завжди до тексту і навколо нього існує мова» [1, 324]. Отож, завдання семіотичного аналізу – визначити рівні присутніх у поезіях В. Стуса інших культурних текстів. Так, щодо історичного рівня відзначимо інтертекстами як засоби вираження прецедентних ситуацій із подіями минулого. Вияви історичного інтертекстуалізму, зокрема, простежені в покликаннях на відомі імена та події, а також у використанні архаїзмів, наприклад: *Похід почався Батийв? ачи орда навісна? Або: Розвіявся далекий чар і чад: / і, вже на Мономаховому возі, / літорослі, рушаєм по дорозі, / з котрої не вертаються назад.* В інших рядках інтертекстема виражена порівнянням *мов золоті, з поховань скіфських, злитки.*

У поетичному дискурсі вірша *«Як хороше було – упасти на осонні за Калкою комоні іржать»* історичний рівень – на осонні за Калкою – перехрещується із мовним – цитатою зі «Слова о полку Ігоревім» – *комоні іржать*. Подібне використання «Слова...» простежується і далі: *Коли ти за шолом'янем, коли ти зайшла за край розлук, за край жалів...*

Імена-конотоніми нанизується В.Стусом в іншій поезії, яку дозволимо собі розлого процитувати:

*Від дорошенків – до мазеп,
і від мазеп – аж до бандери
на небі й на землі – вертеп
пекельний – при закритих дверях.
Край – Полуботків рavelін,
край – в соловецькому квадраті
Старого Калниша. В солдатськiм
Тарасовому плині літ.*

*За Переяславом – твій край.
Край – за Петра каре колючим.
Край – за Полтавою. За краєм
твоєї віри. В чорній бучі
полків Петлюри. За вогнем
грядущих Крут. Нових інвазій
твій край гряде – з пожежним днем
розкутих зизооких акцій.*

Що не ім'я – то символ. Унаслідок цього постає справжній кінематографічний опис України як киплячого пекельного казана, *вертени* із зачиненими дверима, колючого *каре* Петра (*каре* – бойовий порядок піхоти, вишикуваної у вигляді квадрата; пор. семіотику *соловецького квадрата старого Калниша*), фортечного *равеліна* і *куртини* – частин оборонного муру. (В іншому місці збірки В. Стуса – ніби як підказка до декодування цих рядків читачем: *То весь – мов на екрані – ти!* Дослідники творчості поета не раз відзначали це кінематографічне сприйняття ним дійсності). Буремні часи козаччини (*дорошенки, мазепи, Полуботко, Калниш*), революційних подій початку ХХ ст. (*Петлюра, Бандера*) провіщують майбутню боротьбу (*грядущі Крути*). Короткими парцелятивними реченнями із графікою тире уся історія ніби порізана на окремі кадри, що змінюють один одного. В єдиному контексті В. Стус поєднує імена І. Мазепи, Т. Шевченка, С. Бандери, С. Петлюри, конотація яких накопичує символіку національної боротьби. І протилежні знакові події – *Переяслав, Полтава* – натяки на зраду. Отож, маємо закодовану в іменах-символах (конотонімах) семіотичну ситуацію, пов'язану із боротьбою за національне визволення України від часів козаччини до прийдешніх із новими Крутами часів. Межа, квадрат, фортеця і перебування за краєм у першій частині поезії – це іконічна інформація про скутість, існування певних меж. Буча, вогонь, пожежа – це відомості про бурхливу зміну ситуації.

Історичним контекстом наповнений рядок *вандеєю не стань, сум'ятнице*. Вандея – область на крайньому заході Франції, символ контрреволюції. Після революції 1789 р. була оплотом роялістів. У сучасній мові це конотонім із значенням 'вогнище протистояння, контрреволюції'.

На рівні літературного аналізу дослідниками найчастіше виявляється мовна інтертекстуальність – цитати, алюзія, різного типу ремінісценції. Загалом класифікації інтертекстуальних елементів належать переважно лінгвістам (Н. Фатєєва, Г. Денисова, Н. Кузьміна, Н. Петрова), сама ж проблема міжтекстової взаємодії практично однаково розглядається у мовознавстві та літературознавстві. Зокрема, у класифікації Н. Фатєєвої натрапляємо поміж інших на «інтертекст-троп і стилістичну фігуру, інтермедійні тропи і стилістичні фігури, звуко-складовий та морфемний типи інтертексту, запозичення літературного прийому» [11, с. 151] – такі

види міжтекстових взаємодій, які можна застосовувати для інтерпретації літературних творів. За нашим матеріалом, до цього типу інтертекстів віднесемо інтертекстеми з такими прототекстами:

- Біблія: *Аз воздам; Де Віфлеєм твій? Де волів ясла? Понищені; Блажен, кому немає вороття; розіп'ята на хресті розстань; і рветься проповідь нагірня; став посилати благовість – з усіх своїх соборів; як на хресті розп'ята самота; Алілуя, страстотерпче; на чужім хресті; сто голгоф; Ця Богом послана Голгота; знов Голгота осквернена; твої знакують креслення і ризи; блудний син; потоп; корабель рятівничий; царствіє твоє. Отче наш, еси на небеси, – помилуй! оце твій кондак і тропар!* Частими є просто використання церковнослов'янizmів: *повідж; Господній перст; рамена; Еси живий; благодарим; длань Господня; рече.*

- Фольклорні твори: *На тихі води і на ясні зорі паде лебідка білими грудьми. Там, де копита коня вороного розбризкали геть ярі іскри.* Часто згадується вертеп: *світовий вертеп.*

- Тексти української літератури, в яких особливо вирізняється звернення до шевченківських творів: *і долі дай – та злої! злої! – нехай донищує до пня стотривожну самотню душу; І золотої й дорогої нам стане думи на віки; думи-передуми; Гора за горою. Гора за горою.* А в рамках інтермедіальності назва поезії «Автопортрет зі свічкою» є натяком на автопортрет Тараса Шевченка. В. Стус спирається на Шевченків досвід використання народно-пісенної та біблійної образності як носіїв архетипічних значень

- Твори зарубіжної літератури: *Король наш голий! Гетьте короля!; І Фавста невситиме чорнокнижжя; Шукали у Гете своєї души; Бальзаку, заздри; Маліс світ, планета сновигає, і бродить Мефістофель крадькома; допоки вижде час двобою той вершник, що без голови; ані Трістана, ані Ізольди; Камо грядеши? В одному рядку поезії згадано імена: Грінченко. Рільке. Пастернак. Гайдеггер. Гете. [І Когелет].*

- Античні образи: *Пегас, Харон, Стікс, Антей; гіперборей, Лета, Орфей* (образ Орфея, на думку Л.І. Біловус, зображувався В.Стусом через опосередковане сприймання «Сонетів до Орфея» Р.М.Рільке).

Крім інтертекстуальності, дослідники відзначають також інтратекстуальність (автоінтертекстуальність) – міжтекстову взаємодію в рамках творів одного автора, коли другим «Я», з яким

автор вступає в діалог, може бути він сам. У цьому випадку відбувається взаємодія текстів різних часових просторів. Простежимо це на такому маркуванні інтратекстуальності. У поезіях збірки «Палімпсести» помітна частотність образів Дніпра, Києва (і у парафразі – *Софійн град*) і Софії Київської. Пояснення дає сам автор: *За мною Київ тягнеться у снах*. Образ Софії Київської втілено в багатьох виявах: *Пливе Софія; хижо сонце свище над Софією; А Собор, наче віз історичних реліквій; Десь цвіте Софія, мов бузок; відкрився; медяні гуки бань стар-княжої Софії; і з даліни Софія заряхтить*. В віконних ґратах майне Софія; *Завійно-голуба Софія, не видзвонена голубим*. Площу перед Софійським собором описано як майдан Богдана, де гетьман огиря учвал кудись жене щорана – і простір через знакову скульптуру набирає динамічності, швидкості.

Промовистим у поезіях збірки є образ човна: *чорний човен без весла; твій човен самотній без весел пливе; І так пливли ми – без човна, без весел; Ночі й дні хитається мій човен безталанно у цьому безумі, по чужині; З паперу човник на воді; серед плес човен палахкотить*. Обраний він не випадково і мандрує текстами стусівських поезій човен (інколи – корабель) або самостійно, або паралельно із конотонімами *Стікс, Харон (харони), Лета*. За народними уявленнями, саме човен прокладав дорогу в царство мерців; це символ переправи, з'єднання двох берегів, двох світів.

Особливу увагу звертає на себе числівник *сто*, який множиться у поезіях збірки ледь не в кожному тексті: *стоокий зимовий день; сто твоїх подоб, І сто подоб нуртується; зійшлося сто недавніх бід і диких духів степу; О водограї ваших душ; о мук стотьями водограї; сонце стожарне; стократ дужані віки, і стократ долані я сини; І закут мій грубезний у сто дверей зарипав; Вода в сто тужних райдуг з крил летіла; Обклали в сто смертей; Це п'ятьма п'ятьми, сто чвертей, це дожиття; О те моє відьомське вариво, та колотнеча стасвітів; і в ста відбитках образ пізнаєш. Сто чорних псів прогавкало. Сто псів; Сто плах перейди, серцеокий, сто плах, сто багать, сто голгоф; і година стогрізна навперейми спішить; А сто думок моїх розсотаних не в силі втрапити у двері; Хай звідти ваблять чорних сто дверей; крізь стонадцять кіл; спопеліться в стожурбі! сонце татарське – стожальне – разить наповал; в сотні громів гримотять солов'ї. Мимоволі згадується тичинівське:*

Стоїть сторозтерзаний Київ, і двістірозтерзаний я («І Белий, і Блок»).

Таким чином, текстова стратегія інтертекстуальності поезій збірки В. Стуса «Палімпсести» в семіотичному аспекті визначена за такими позиціями: по-перше, найпоширеніші інтертекстами поезій В. Стуса становлять інтертекстуальні покликання на рівні історії, мистецтва, фольклору й зарубіжної та української літератури і можуть класифікуватися як інтермедіальні. Певною мірою іконічні відгомони прецедентних ситуацій із декодуванням простежуються за допомогою маркерів-натяків, алюзій, ремінісценцій, рамкових вкраплень. По-друге, на мовному рівні інтертекстуальність представлена використанням прецедентних імен, а також історизмів та архаїзмів як перегукування та відлуння мовних парадигм різних часів. На нашу думку, це – лінгвальна інтертекстуальність. По-третє, на власне літературному рівні В. Стус яскраво виявляє авторську багатовимірність, удаючись до інтратекстуальності. Інтертекстами різних рівнів поєднують поезії збірки в єдиний текст, актуалізуючи старі смисли й надаючи їм нового звучання. Символічності семіотичного аналізу інтертекстуальності поезій В. Стуса додає знаковість назви збірки «Палімпсести», яка трактується як континуумний діалог різних текстів у часі і просторі.

Як своєрідну ілюстрацію до статті про палімпсест, інтертекстуальність та інтерпретацію хотілося б навести колись записані доречні тут, на нашу думку, слова М. Пруста: «Що таке людський мозок, якщо не безмежний і природний палімпсест? Мій мозок – палімпсест, і ваш, читачу, теж. Незліченні шари думок, почуттів відклалися у вашому мозку один за іншим, м'яко, як світло. Здавалося, що кожен наступний шар ховав під собою попередній. Але насправді жоден із них не загинув... Забуття виявилось лише хвилиним; і в деяких урочистих обставинах... весь безмежний і складний палімпсест пам'яті розгортається разом з усіма його нашаруваннями померлих спогадів, забальзамованих таємничо тим, що ми називаємо забуттям... Подібно до того, як будь-яка дія, кинута у вир дії світової, сама по собі не повертається і не виправляється, навіть не зважаючи на її можливі результати, так і будь-яка думка не стирається. Палімпсест пам'яті непорушний. Палімпсест пам'яті – ще один знак-символ взаємодії текстів у світовому просторі і часі. Він не змінюється і не стирається, бо вічний».

ЛІТЕРАТУРА

1. *Барт Р.* От произведения к тексту / Роланд Барт // Избранные работы: Семиотика. Поэтика. – М., 1994. – 594 с.
2. *Біловус Л.* Теорія інтертекстуальності: становлення понять, тлумачення термінів, систематика / Л. Біловус. – Тернопіль : Видавець Стародубець, 2003. – 36 с.
3. *Біловус Л.* Інтертектуальність як модус новаторства (на матеріалі творчості В. Стуса та І. Світличного): автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.06 – теорія літератури / Л.І. Біловус. – Тернопіль, 2003. – 18 с.
4. *Денисова Г.* В мире интертекста: язык, память, перевод / Г. В. Денисова. – М. : Прогрес, 2003. – 210 с.
5. *Іванишин П.* Національно-екзистенціальна інтерпретація (основні теоретичні та прагматичні аспекти): монографія / Петро Іванишин. – Дрогобич : ВФ «Відродження», 2005. – 308 с.
6. *Іванишин П.* Теорія інтертекстуальності: метааналітичні аспекти [Електронний ресурс] / Петро Іванишин // Режим доступу: <http://dontsovnyc.org.ua/?m=content&d=view&cid=541>
7. *Кораблева Н.* Інтертекстуальність літературного произведения: учебное пособие / Н. Кораблева. – Донецк : Кассиопея, 1999. – 28 с.
8. *Просалова В.* Інтертекстуальність художнього тексту: текстотвірний і рецептивний аспекти: [монографія] / Віра Просалова, Олена Бердник. – Донецьк : Норд-Прес, 2010. – 152 с.
9. *Стус В.* Твори: у 4 т., 6 кн. – Т. 3, кн. 1-2. [Електронний ресурс] / Василь Стус. – Львів: Видавнича спілка «Просвіта», 1999. – Режим доступу: <http://www.ex.ua/6530422>
10. *Тростников М.* Перевод и интертекст с точки зрения поэтологии / М. Тростников // Семиотика: антология / сост. Ю.С. Степанов. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М. : Академический Проект, Екатеринбург : Деловая книга, 2001. – С. 563–581.
11. *Фатеева Н.* Контрапункт интертекстуальности, или Интертекст в мире текстов / Н. Фатеева. – М. : Агар, 2000. – 280 с.
12. *Шаповал М. О.* Стратегії інтертекстуальності та гра свідомостей у сучасній українській драмі: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра філол. наук: спец. 10.01.06 – теорія літератури / М.О. Шаповал – К., 2010. – 36 с.
13. *Шевнюк О.* Культурологія: навч. посіб. / О.Л. Шевнюк. – К. : Знання-Прес, 2004. – 353 с.
14. *Швець Я.* Застосування термінів *інтертекстуальність* та *інтертекст* у сучасній комунікативній лінгвістиці [Електронний ресурс] / Я. Швець // Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/7012/1/42.pdf>

АННОТАЦІЯ

Галина Лукаш. Текстуальна стратегія інтертекстуальності збірника поезій В. Стуса «Палимпсесты» в семиотическому аспекті

Стаття посвячена проблемі інтертекстуальності літературного тексту (на прикладі стихотворень збірника «Палимпсесты» В. Стуса). Представлений аналіз поняття інтертекстуальності крізь призму семиотики культури. Особливу увагу приділено різним рівням інтертекстуальності, виявленим у літературному тексті. Представлено підходи до семиотического аналізу інтертекстуальності.

Ключові слова: текст, інтертекстуальність, інтертекстема, семиотика, маркування.

ABSTRACT

Halyna Lukash. Textual strategy of intertextuality in semiotic aspect of poetry in collection “Palimpsests” by Vasyl Stus.

The given article is devoted to the problem of intertextuality of literary work, illustrated by the example of poetry collection “Palimpsests” by V. Stus. The article presents the analysis of the concept of intertextuality through the prism of the semiotics of culture. Special attention is paid to the various levels of intertextuality identified in the literary text. Approaches to the semiotic analysis intertextuality are conducted. Strategy of text intertextuality in the semiotic sense are defined by the following positions: first, the most common intertext markers in the poetry by Vasyl Stus are calling to the level of history, art, folklore and Ukrainian and foreign literature and can be classified as intermedial. To some extent, iconic echoes of precedent situations with decoding are traced using markers, hints, allusions, reminiscences, framework inclusions. Secondly, on the linguistic level intertextuality presented with using of precedent names, historicisms and archaisms as dialog and echo of language paradigms and different times. In our opinion, this is lingual intertextuality. Thirdly, on the level of literary techniques V. Stus clearly reveals the author's multidimensionality, resorting to intratextuality. Intertextthemes on different levels combine poetry collections into a single text, touching upon the importance of old meanings and giving them new meanings. Semiotic analysis of intertextuality poetry of Vasyl Stus is symbolic due to name of the book – “Palimpsests” – which is interpreted as prolonged dialogue of texts in different times and spaces.

Key words: text, intertextuality, intertexttheme, semiotics, markers.

Стаття надійшла до редколегії 17.01.2014